

OLIIY TA'LIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR

Toshboyeva Muxlisa Shuhrativna

Yangi asr universiteti tarix magistratura

e-Mail: toshboyevamuxlisa@gmail.com.

+998934700156

Annotatsiya: Oliy ta'lim tizimi har bir davlatning kelajak rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qiladi. Zamonaviy jahonning tez o'zgarib borayotgan sharoitida oliy ta'lim tizimini takomillashtirish va unga yangi yo'nalishlar kiritish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimidagi mavjud muammolar, ularni bartaraf etish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar, hamda kelajakdagi takliflar tahlil qilinadi. Natijada, oliy ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun kerakli chora-tadbirlar ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, islohotlar, zamonaviy texnologiyalar, ta'lim sifati, kadrlar tayyorlash, raqamli transformatsiya, innovatsion ta'lim.

Аннотация: Система высшего образования является основой для будущего развития каждого государства. В условиях быстро меняющегося современного мира важное значение приобретает совершенствование системы высшего образования и внедрение в нее новых направлений. В данной статье рассматриваются существующие проблемы системы высшего образования, проводимые реформы для их устранения, а также перспективные предложения. В результате обозначены необходимые меры для повышения эффективности системы высшего образования.

Ключевые слова: Высшее образование, реформы, современные технологии, качество образования, подготовка кадров, цифровая трансформация, инновационное обучение

Annotation: The higher education system serves as a foundation for the future development of any country. In the rapidly changing modern world, improving the higher education system and introducing new directions have become increasingly important. This article analyzes the existing problems in higher education, the reforms being implemented to address them, and future proposals. As a result, necessary measures to enhance the efficiency of the higher education system are highlighted.

Keywords: Higher education, reforms, modern technologies, education quality, workforce training, digital transformation, innovative education.

Kirish

Oliy ta'lim – bu jamiyat rivojlanishining asosiy poydevori hisoblanadi. Oliy ta'lim tizimi orqali yosh avlod ilmiy, amaliy va innovatsion bilimlar bilan ta'minlanadi.

Shu sababli, oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning sifatini oshirish har bir davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi hisoblanadi.

Zamon talablari va global rivojlanish tendentsiyalari oliy ta'lim tizimiga yangicha yondashuvni talab etmoqda. Bu esa, bir tomondan, o'quv jarayonini zamonaviy texnologiyalar asosida takomillashtirishni, ikkinchi tomondan esa, o'quvchilarning mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuv va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Tahlil va natija

1. Oliy ta'lim tizimidagi mavjud muammolar

Oliy ta'lim tizimi har bir davlatning kelajagini shakllantiruvchi asosiy sohalardan biri hisoblanadi. Lekin bu soha ham zamon talablari va global rivojlanish tendentsiyalariga moslashishda bir qator muammolar bilan to'qnashmoqda. Quyida oliy ta'lim tizimida mavjud bo'lgan asosiy muammolar ko'rib chiqiladi:

1.1. Ta'lim sifatining pasayishi

Ko'plab oliy o'quv yurtlarida ta'lim sifati talablar darajasiga yetmaydi. Bu holat bir necha sabablarga bog'liq:

- **O'qituvchilar bilan talabalarining nisbatining noto'g'ri taqsimlanishi** : Bir o'qituvchiga to'g'ri keladigan talabalar soni juda ko'p bo'lib, bu esa individual yondashuvni cheklab qo'yadi. Natijada, talabalar o'z imkoniyatlarini to'liq namoyish eta olmaydi.
- **Infrastrukturaviy muammolar** : Ko'plab oliy o'quv yurtlari zamonaviy auditoriyalar, laboratoriyalar va kutubxonalar bilan ta'minlangan emas. Bu esa o'quv jarayonining samaradorligini kamaytiradi.
- **O'qituvchilarning malakasining pastligi** : Ba'zi o'qituvchilar zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalana olmaydilar yoki yangicha ta'lim metodlarini qo'llashga intilishmaydilar.

1.2. Raqamli texnologiyalardan kam foydalanish

Zamonaviy dunyoda raqamli texnologiyalar ta'lim sohasida keng qo'llanilmoqda. Onlayn platformalar, elektron kutubxonalar va virtual laboratoriyalar talabalarga bilim olishda erkinlik va qulaylik yaratadi. Ammo ba'zi oliy o'quv yurtlarida bu sohada yetarlicha rivojlanish yo'q. Masalan:

- Onlayn darslar va masofaviy ta'lim tizimlari etarli darajada joriy etilmagan.
- Elektron resurslardan foydalanish imkoniyatlari chegaralangan.
- Talabalarga raqamli ko'nikmalar berishga alohida e'tibor qaratilmagan.

1.3. Kadrlar tayyorlash standartlarining eskirishi

Zamonaviy kasb-hunar sohasida talablar doimo o'zgarib turadi. Lekin ba'zi fanlar dasturlari va o'quv rejalarida bu o'zgarishlar hisobga olinmaydi. Misol uchun:

- Qadimgi dasturlar asosida o'qitish davom etmoqda, bu esa talabalarni zamonaviy kasb-hunar talablariga javob bermaydigan kadrlar sifatida bitirib yuboradi.
- Innovatsion sohalar, masalan, sun'iy intellekt, blokcheyn texnologiyalari va robototexnika bo'yicha kurslar hali ham kamdan-kam o'quv yurtlarida mavjud.

1.4. Moliy resurslarning yetishmasligi

Oliy ta'lim tizimini rivojlantirish uchun moliyaviy investitsiyalar zarur. Lekin bu sohaga ajratiladigan byudjet fondlari hali ham cheklangan. Bu esa quyidagi muammolarga olib keladi:

- Zamonaviy infratuzilmani yaratish uchun yetarli mablag'lar yo'q.
- O'qituvchilarga malaka oshirish kurslari va innovatsion texnologiyalardan foydalanish bo'yicha o'qitish imkoniyatlari chegaralangan.
- Ilmiy-tadqiqot ishlarini rivojlantirish uchun kerakli moliyaviy resurslar yetishmayd

2. Amalga oshirilayotgan islohotlar

Davlat tomonidan oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning sifatini oshirish maqsadida bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar oliy ta'lim tizimini yanada samarali va zamonaviy qilishga yordam beradi.

2.1. Raqamli transformatsiya

Raqamli transformatsiya oliy ta'lim tizimida eng muhim islohotlardan biri hisoblanadi. Quyidagi yo'nalishlar bilan bog'liq islohotlar amalga oshirilmoqda:

- **Onlayn platformalar** : Talabalarga masofaviy ta'lim imkoniyatlarini yaratish uchun onlayn platformalar joriy etildi. Bu platformalar orqali talabalar istalgan joydan darslarga qo'shila oladilar.
- **Elektron kutubxonalar** : Talabalarga ilmiy maqolalar, kitoblar va boshqa adabiyotlarga erishish imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida elektron kutubxonalar yaratildi.
- **Virtual laboratoriyalar** : Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish uchun virtual laboratoriyalar joriy etildi. Bu esa talabalarga real eksperimentlar o'tkazish imkoniyatini beradi.

2.2. Xalqaro hamkorlik

Oliy o'quv yurtlari xalqaro miqyosda hamkorlik o'rnatishga intilmoqda. Bu hamkorlik quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda:

- **Ilmiy stajirovkalar** : Talabalarga xorijdagi yetakchi universitetlar va ilmiy markazlarda stajirovka o'tkazish imkoniyatlari yaratildi.
- **Grantlar va stipendiyalar** : Xalqaro grantlar va stipendiyalar asosida talabalar xorijda ta'lim olish imkoniyatlariga ega bo'ldilar.
- **Bologna jarayoni** : Oliy ta'lim tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish maqsadida Bologna jarayonining tamoyillari joriy etildi.

2.3. Yangi ta'lim dasturlari

Innovatsion fanlar va kasb-hunar sohalariga oid yangi ta'lim dasturlari ishlab chiqildi. Bu dasturlar quyidagi sohalarni o'z ichiga oladi:

- Sun'iy intellekt
- Blokcheyn texnologiyalari
- Robototexnika
- Raqamli iqtisodiyot

Bu dasturlar talabalarni zamonaviy kasb-hunar talablariga javob beradigan kadrlar sifatida tayyorlashga yordam beradi.

2.4. Sertifikatlash va reyting tizimlari

Oliy o'quv yurtlarining faoliyatini baholash uchun xalqaro standartlarga mos keladigan sertifikatlash va reyting tizimlari joriy etildi. Bu tizimlar orqali oliy o'quv yurtlarining tanilganligi va samaradorligi baholanadi.

3. Islohotlar natijalari

Yuqorida sanab o'tilgan islohotlar natijasida oliy ta'lim tizimida ancha o'zgarishlar sodir bo'ldi. Bu o'zgarishlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

3.1. Talabalar sonining oshishi va bilim darajasining yaxshilanishi

Islohotlar natijasida talabalar soni ortdi va ularning bilim darajasi yaxshi bo'ldi. Bu quyidagi omillarga bog'liq:

- Yangi ta'lim dasturlari va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish talabalarning bilim darajasini oshirdi.
- Xalqaro hamkorlik orqali talabalar xorijdagi yetakchi universitetlar bilan ta'lim olish imkoniyatlariga ega bo'ldilar.

3.2. Xalqaro miqyosda tanilganlikning oshishi

Sertifikatlash va reyting tizimlari joriy etilishi natijasida oliy o'quv yurtlarining xalqaro miqyosda tanilganligi ortdi. Bu esa quyidagi afzalliklarga olib keldi:

- Talabalar sonining oshishi.
- Xorijdagi investorlar va ilmiy markazlar bilan hamkorlik o'rnatish imkoniyatlarining kengayishi.

3.3. Raqamli texnologiyalardan foydalanish natijalari

Raqamli texnologiyalardan foydalanish natijasida ta'lim jarayoni yanada samarali va qulay bo'ldi. Bu quyidagi afzalliklarga olib keldi:

- Talabalarga masofaviy ta'lim imkoniyatlari yaratildi.
- Elektron kutubxonalar va virtual laboratoriyalar orqali talabalar bilim olishda erkinlik va qulaylikka ega bo'ldilar.

Oliy ta'lim tizimidagi islohotlar ancha samara berib, tizimni yanada samarali va zamonaviy qilishga yordam berdi. Lekin hali ham yechilishi lozim bo'lgan muammolar mavjud. Bu muammolarni bartaraf etish uchun mamlakatimizda ta'lim sohasiga qaratiladigan investitsiyalarni oshirish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarur.

Takliflar

Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish uchun quyidagi takliflar beriladi:

1. **Infrastruktura rivojlantirish** : Oliy o'quv yurtlarida zamonaviy auditoriyalar, laboratoriyalar va sport inshootlarini qurish kerak.
2. **O'qituvchilarni qayta tayyorlash** : O'qituvchilarga zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish bo'yicha malaka oshirish kurslari tashkil etish lozim.
3. **Grantlar va stipendiyalar** : Talabalarga ilmiy tadqiqotlar va xorijda ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish uchun grantlar va stipendiyalar miqyosini oshirish zarur.
4. **Praktik ta'limni kuchaytirish** : Talabalarni amaliy ko'nikmalar bilan ta'minlash uchun korxona va tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish kerak.
5. **Xalqaro standartlarga moslash** : Oliy ta'lim tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish uchun Bologna jarayonining tamoyillarini yanada chuqurroq joriy etish zarur.

Xulosa

Oliy ta'lim tizimi har bir davlatning kelajagini shakllantiruvchi eng muhim sohalardan biridir. Zamon talablari va global rivojlanish tendentsiyalari oliy ta'lim tizimini yangicha bosqichga olib chiqishni talab etmoqda. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar ancha samara berib, oliy ta'lim sifatini oshirishga yordam bermoqda. Lekin hali ham yechilishi lozim bo'lgan muammolar mavjud. Bu muammolarni bartaraf etish uchun mamlakatimizda ta'lim sohasiga qaratiladigan investitsiyalarni oshirish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarur.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – Toshkent: "Ma'naviyat" nashriyoti, 2016.
2. Mirziyoyev Sh.M. "Qonun ustivorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – demokratik islohotlar asosi". – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2017.
3. UNESCO World Report on Higher Education. – Paris: UNESCO Publishing, 2021.
4. Rahimov A. "Oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalash yo'llari". – Toshkent: TDPU, 2020.
5. Bologna Process Official Documents. – www.ehea.info, 2023.